

شعر قرآنی در غزلیات شمس تبریزی

رضا دهمرده^۱، محمد دهمرده^۲

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند

۲- دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شیراز

چکیده

اشارات و تلمیحات در ادبیات فارسی، به وسعت خود ادبیات گسترده است؛ به قول دکتر سیروس شمیسا، «هرچه دامنه مطالعه بیشتر شود و متون بیشتری مورد مطالعه قرار گیرد، تلمیحات و اشارات بیشتری یافته خواهد شد». غزلیات مولانا گریزی است از همه نظام ها و عرف ها و عادت ها، برای پیوستن به نظام موسیقایی کیهان و آفریدن منظومه شمس. اوزان عروضی در دیوان شمس بحدی است که کمتر وزنی از اوزان شفاف عروض فارسی را می توان یافت که در دیوان شمس مورد استفاده قرار نگرفته باشد، تا آنجا که اگر بخواهند تحقیقی در موجودی اوزان شعر فارسی انجام دهند، مجموعه غزلیات مولانا را باید متن قرار دهند و آنچه دیگران افزون بر آن دارند، در حاشیه آن بیافزایند و بدین گونه دیوان شمس جامع ترین سند اوزان شعر فارسی هست، بویژه اوزان شفاف. غزلسرایی مولوی برای نمایش هنر شعر و شاعری نبود و در ساختن غزل به هیچ وجه جنبه تصنع و تنوُّق شاعرانه نداشت بلکه غزلیاتش انگیزه حالت جذبه و شور و هیجان روح و مولود احساسات تند و جوش و خروش های عمیق عاشقانه بود و بیشتر این نغمه های موزون خود را که به نام غزلیات مولانا می خوانیم مخصوصاً برای حالت رقص و سماع صوفیانه و شاید هم بعضی را در همان حالت پایکوبی و دست افشانی ساخته است و بدین جهت در اکثر غزلیاتش بحور و اوزانی از قبیل بحر هزج و رجز به کار رفته است که به حالت رقص و سماع و دف و کف حلقات ذکر و مجالس پرحال و شور آن جماعت مناسب است. در این مقاله به اشارات و تلمیحات آیات قرآن کریم بر ابیات غزلیات شمس تبریزی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: اشارات، تلمیحات، آیات، قرآن کریم، مولانا